

különböző variációkat kell keresnie és megoldania. Ezek közé tartozik a táborozás is, ami jó választás esetén kellemes napokat jelent a gyerekek számára.

Művészeti, sport, nyelvi, néphagyományőrző, zenei, környezetvédelmi, lovastábor, olvasótábor, napközis tábor – s széleskörű a kínálat, az ajánlat.

Rendkívül gondosan kell ezek közül válogatni, kik szervezik, milyen gyakorlattal rendelkeznek, milyen információkkal szolgálnak: és ezek mennyire könnyen hozzáférhetők. Jelentős információ az is, hol helyezkedik el a tábor, kik a felügyelők, és milyen napi programokat terveznek, szerveznek a gyerekeknek, életkoruknak megfelelően. Fontos, hogy a tábor illeszkedjen a gyermek érdeklődési köréhez, színes tevékenységekkel próbálja ki képességeit, és legyen képeségélménye. Gyakran felmerül a szülők körében, szabad-e a gyermeket a megszokott környezetéből kiszakítani. 8-10 éves kortól ajánljuk is a kisiskolásoknak a tábort, hiszen olyan élményekkel, tapasztalatokkal lesznek gazdagabbak, amelyekkel más módon nem találkoznak. A gyermek egyrészt tapasztalatokat szerez arról, hogy a szülőktől távol hogyan állja meg a helyét, új barátokat szerez, és izgalmas helyzetekben próbálja ki magát. Abban természetesen vannak különbségek, hogy egy gyerek mikor érzi magát felkészültnek arra, hogy több napra távol legyen a családtól, a szülőktől. Tapasztalunk ellenállást a gyermekeinknél, hogy nem szívesen mennek táborba, de ha a barátaikban társra találnak, megoldódik ez a probléma is. A táborra való felkészítés a pedagógus feladata, ennek testi, mentális és eszközjellegét felvállalják.

A táborban sok új ismerettel gazdagodnak a gyerekek, tapasztalatokat, ismereteket szereznek, közös cselekvésre, élményre nyílik lehetőségük, új társakat ismernek meg, lehetőségük van a csoportépítésre, de a konfliktuskezelésre és a megoldására is, – tehát személyiségük kibontakoztatására.

Érdemes a tábori programokat is elemezni, hiszen ezek jelentősek a képességek kibontakoztatásában: film, zene, fotó- és képzőművészet kortárs alkotóival találkozhatnak, táncprodukciók, zenei koncertek, népi játékok: karikahajítás, ugróiskola, csutkavárépítés, gólyalábazás. Lehetőség nyílik a különböző manuális tevékenységek kipróbálására is, kiállítások szervezésére a tanulók munkáiból, bemutatkoznak a tánc- és drámajáték csoportok is.

A táborozás az élményszerzés egyik lehetősége – éljünk vele.

JUHÁSZ VALÉRIA
tanársegéd
SZTE JGYTF Kar
Szeged

A versmondás metodikájához

*„Szállj költemény, szólj költemény
mindenkihez külön-külön”*

(József Attila)

I. rész

„Ezek után nyomkodni kezdtem a tévé távirányítóját, és elkaptam a királyi tévét a Nemzeti Színházból közvetített JA-estet – na ezt kellett volna a rádióknak leadnia. Kiderült, hogy széles-e hazában Jordán Tamás tud jelenleg a legjobban „Attilát” mondani. Ez a lényeg: nem

szavalni, hanem mondani. Emberek vagyunk, kérem szépen, nem félistenek. És ez Attilára is vonatkozik.” (Király Levente)¹

Jordán Tamás véleményem szerint is kiváló előadó, de talán nem ő az egyetlen, aki „Attilát” tud mondani. Legalábbis bizakodjunk! Most azonban nem erről szólok, hanem a versmondás metodikájáról. Hol tanulhatunk meg verset mondani, ha épp nem járunk színészképzőbe? Jelen írás elsődleges feladata, hogy elgondolkodtasson azon, hogy „hivatalosan” semelyik képzési szinten sem tanítják: hogyan mondassunk verset diákjainkkal? Nem lehetünk megelégedve azzal a verstanítási módszerrel, ami a gyerekek versértelmezésében bízva csupán ennyiből áll: „Jövő órára tanuljátok meg ezt a verset!” A hibátlan szövegtudás fontos dolog ugyan, de korántsem annyira, mint az értelmezettséget, átélést sugalló előadás. A „verskikérdés” legráfásabb, bár időt takarító formája, az írásban való számonkérés. Így talán mégse.

Mi más célja lehet a verstanulásnak, mint agytorna? Az alapcélok tudatosítása érdekében a versek bennünk létezésének néhány hatását említtem, azonban ennek kifejtésére ez a gondolatébresztő írás nem vállalkozhat. A verselemzés, verstanulás céljai:

- Új kapcsolódási pontokat alakít ki eddigi gondolkodási rendszerünkben. Az új kapcsolódási pontokon kívül növeli az asszociációs rendszerünket, és kialakítja annak lehetőségét, hogy felfedezzük a dolgok összetettségét. A kreatív gondolkodás egyik alapja az a képesség, hogy ugyanazt több oldalról is képes elfogulatlanul szemlélni az ember.
 - A vers sajátjaiból adódóan, tömörségénél és koncentráltságánál fogva sokkal inkább igénybe veszi az elemző figyelmet, mint a prózai szöveg. Rendkívül fejleszti a sorok közötti, illetve sorok mögötti olvasási, értelmezési képességet. Költeményeknél – terjedelmükből adódóan – jóval nagyobb teret engedhet figyelmünk az egyes szavak asszociációs rendszerének, ezek egymásra hatásának, újraértelmezésének és így a szövegben elfoglalt aktuális jelentés kidolgozásának.
 - Önelemző, önfeltáró, illetve önismeret-fejlesztő szerepet is betölt, ha bensőnk megfigyelését, önértelmezésünket is kiváltja.
 - „Az irodalom – vers, novella, regény, dráma – etikai tartást, mércét, olyan erkölcsi értéket közvetít, amelyek mesebeli hamuban sült pogácsaként életünk végéig bármikor elővehetők tarisznyánkból.” (Csanaky – Haraszti 2006:11)
 - „Mások gondolatainak megelevenítése jelentős szellemi, lelki gyarapodással jár, és az ifjúkori <<művészkedés>> az önnevelés fontos része.” (Montágh 1985:5)
 - Segít abban, hogy átélt eseményeket feldolgozzunk, vagy csak elképzelt helyzeteket, gondolatiságot dolgozzunk fel velünk. Segít belső világunk építkezésében, kiteljesedésében.
 - Ezek segítségével empatikusabbá tesz környezetünk iránt, hiszen a versek vitathatatlanul növelik érzékenységünket. Az empátia toleranciát szül, arra pedig nagy szüksége van a mai kornak. „A vers, az irodalom érzékennyé, nyitottá, a lélek erejében bízóvá teszi az embert.” (Csanaky–Haraszti: 74)
 - Klasszikusaink és kiváló modern költőink alapvető, örök emberi kérdések felé fordítják figyelmünket.
 - Az anyanyelvi nevelés szerves része az anyanyelvi kultúra átadása, hiszen értékrendet is közvetítünk általa, segít identitásunk meghatározásában is.
- Ezekon kívül költeménytől függően konkrétabb céljaink is lehetnek.

¹ Király Levente: Szeretik és félreismerik. Élet és Irodalom. 49. évf.15. sz. 2005.04.15.

A teljesség felé – a költő és a vers

Következő gondolataimat egy hosszabb idézettel kezdem *Detre János Szaválás és vers* című tanulmányából.

„Babits Mihály szerint az előadott vers olyan, mint a napsütötte táj. (...) A vers: a táj, az előadás: a napfény. Az előadó mindig hamisít, (...) A költő célja: a tökéletesség, már pedig a tökéletesség egyet jelent a befejezettséggel. Mire való hát az interpretátor, aki felesleges és művészellenes feladatra vállalkozik, amikor a könyvvers befejezett egészéhez a maga művészetéből is hozzá akar adni.

Bátor vagyok ellentmondani ennek a dogmának és azt vitatni, hogy amit Babits a versek interpretálásával szemben felhoz, az csak a tökéletlen interpretálással szemben áll helyt. Minden olvasás: néma interpretálás. Az olvasóra sem lehet rábízni a verset a meghamisítás veszélye nélkül. Aki olvassa a verset, az is hangsúlyozza a szavakat, az is érez ki muzsikát a sorokból, az is igyekszik engedelmeskedni az olvasás menetében a vers belső és kifürkészhetetlen s külső és versmértékbe tördelt ritmusának. Az olvasó is felolvas, csak – némán. Aki tehát az interpretálástól félti a vers tökéletességét, az joggal féltetheti a kinyomtatástól is. S az meg kell, hogy elégedjék a versnek azzal a tökéletességével, amit a vers belső szépségeinek a bezárt íróasztalfiók biztosít.

A baj másutt keresendő: az interpretálás tökéletlenségében. Még nem alakult ki a versmondásnak az a stílusa, mely tökéletes és maradéktalan teljességgel engedelmeskednék a modern versek.”

Kiindulhatunk abból, *hogy a vers úgy tökéletes, ahogy van*, mert a költő épp annyit írt bele, amennyit akart. Se kevesebb, se több nem fér bele. Ez elmondható a jó versekről, de eddig mind a tökéletesség, mind a jó fogalma olyan szubjektív és absztrakt, hogy semmiképp sem ragadható meg az egzaktágnak azzal az igényével, amellyel olvasóim teljes mértékben egyetértenek. A költőket és a költészetet heroizáló túlzásain azonban ma már jórészt túl vagyunk. Ebbe a heroikus, megkérdőjelezhetetlen profetikusszerepbe fér bele az is, hogy a költőknek szabad a szabályzattól eltérő, azaz egyéni helyesírással írniuk, új kifejezéseket alkotniuk, mert ők a nyelv gúzaiból felszabadulva hirdethetik az igazat, a jót és a nemesítőt. A teljességben ez csak akkor kérdőjelezhető meg, ha funkciótlanul használják ezeket, különben a küldetés szerep, a művész és a művészet magasztossága megkérdőjeleződik. Nem tudom, hogy van-e tökéletesség ebben a műfajban, és azzal sem értek egyet, hogy ezt hirdetni kellene a katedráról. Minden gondolat további gondolatok része, és a gondolatok egymásba kapaszkodó rendszere teszi lehetővé, hogy egy beszélgetés során könnyedén eljussunk egymástól oly' távolinak tűnő dolgokig. Így a vers csak annyiban lehet teljes és tökéletes, amennyiben egy gondolat, egy érzés az.

Írásomban a teljesség fogalma abból a szempontból fontos, hogy a költemény „meghangosítása”, a versmondás mit tesz a verssel. Ha a vers önmagában tökéletes, akkor vagy ront rajta vagy kiegészíti, újraegyéníti, illetve újraalkotja, hozzátevé az individuális interpretációt. Egy újat alkot belőle: ami lehet rosszabb, értékcsökken, jobb, és egyéb minősítési kategóriába sorolható, de nem lehet ugyanaz, mint a „néma”, nyomtatott, olvasó nélküli vers.

Az érték

Minden érték és értékteremtés viszonylagos: kor, hely, helyzet és emberfüggő is. Így van ez a versmondással is: érték, ha egy óvódás elkezd örömmel verset kántálni, akkor is, ha nem

tökéletes még a szöveghűsége, érték, ha nagycsoportos korában hiba nélkül, érthető, pontos kiejtéssel mondja ugyanazt. Érték, ha iskoláskorában már nemcsak a dallam a fontos a versben, hanem az értelme is tudatosodik, és ez egyre jobban tükröződik az évek számának növekedésével. A versmondás legmagasabb szintű értékteremtése, amikor a szöveg értelmét hangsúlyozással, hangleyjtéssel, hangszínnel és egyéb metalingvális eszközzel képes a versmondó a hallgatók számára könnyen hozzáférhetővé tenni. Erre a fokra azonban nemcsak művészek képesek eljutni, hanem tanítványaink is, ha egy kis időt fordítunk rá. Élményben mindenképpen megtérül. A jó alkotás egyik alapköve, hogy teret hagy a továbbgondoláshoz.

Versmondási divatok, szokások

A szavalás nem egyenlő a versmondással, illetve a versmondás nem csak szavalás! A *szavalásról*, ha versre vagy költőre gondolunk, akkor a lánglelkű Petőfi jut eszünkbe a *Föltámadott a tenger* dübörgésével, míg a *versmondás* fogalmával inkább a Petőfivel gyakran szembeállított barát, Arany mélyérzelmű lírája asszociálódik. Ezeket a sarkított példákat csak a fogalmi jelentés különbözőségeinek az érzékeltetésére hoztam. A Magyar értelmező kéziszótár alapján: a *szaval* ige és a *szavaló* főnév, melléknév (illetve a volt melléknévi igenév) jelentéstartalmilag kapcsolódik a patetikus előadásmódhoz, az ünnepélyességhez, a szónokláshoz, valamint még megtudjuk róla azt, hogy jelentése „költeménynek műsorszámként szavalva való előadása” és a ritmikus beszéd mód. Míg a versmondásnál azt írják: „Vers hangos elmondása./ Vers művészi előadása, szavalás.” Az ÉKsz-t (1972) nem tekintem etalonnak, csak kiindulópontnak, hiszen a szótárak szerzői pontosan ennek szánják. Hozzá kell még tenni, hogy a szavalás pejoratív jelentése a szónoklatban alakult ki a XIX. sz. végén, amikor már csak arról a szónokról mondták, hogy szaval, aki tartalom nélküli mondanivalóját szépen megfogalmazva, hatásosan adta elő. (Csanaky-Haraszti 2006: 13) Legyenek tehát inkább versmondóversenyek szavalóversenyek helyett! De nézzük a történetet röviden!

Kezdetekben a „versmondás” az énekelt szövegtől a dallamos recitáláson és háttérzene kíséretén keresztül haladt a tiszta szövegmondás felé. A professzionális magyar versmondás egy időben alakult ki a színjátszás megjelenésével és fejlődésével. Az 1800-as évek elején az iskolai retorikai gyakorlat része volt a szavalás, de ekkor még a retorikus, deklamáló (szónoki stílusú) előadásmódban megszólaltatott versek előadása nem számított művészi teljesítménynek, a színészek csak beszéd módjuk csiszolására használták. Az 1830-as években viszont már feladatuknak érezték, hogy politikai tartalmuk miatt terjesszék Vörösmarty, Kölcsey és kortársaik verseit.

Egressy Gábor a 30-as évek végén már elkülönítette a „retorikai szavalást” és a színpadi beszédet. Úgy vélte, hogy a retorikai szavaláshoz nagyobb műveltség, fejlettebb elemző képesség kell, mint az érzelmi hangsúlyozású színpadi beszédhez. A versmondásban elsődlegesen a logikai hangsúlyozás érvényesül, de csupán a hang által, gesztikulálását lekötve mindig könnyvel a kezében szavalt, és ünnepibé öltözött: fekete atillát viselt. Előadási stílusát a patetikus stílustól mentesen a természetes beszédhez közelítette, ha ez a rímek, metrika kárára is ment. Későbbi művészetére inkább a színészi hatáskeltés volt jellemző. Később kritikákat és tanulmányokat is írt a versszavalásról,² melynek alap gondolata, hogy szavalat során összhang le-

² Egressy kritikáit fia, Ákos kötetbe rendezte, és megjelentette *A színészet iskolája* címmel. 1889.

gyen a költői szabatoság és a művészi szabadság között, valamint, hogy a szavalás önálló művészeti ág, és sokkal több művészi tudást igényel, mint a színdíszítés. Egressy nyomdokaiban haladt Jászai Mari is, aki ünnepi alkalomnak tartotta a versmondást: ünneplőt húzott, a verset nem fárasztotta mozgással, (épp úgy megengedhetetlennek tartotta, mint Egressy) egész drámát alkotott, megőrizve a versmondás pátozását. Beregi Oszkár volt az első, aki önálló szavalóesteket teremtett, elmélyülve a versek elemzésében is. Zengő orgánuma ma is hallható a *Varietas Delectat I* című CD-n, ahol Poe Holló című versét szavalja, a deklamáló stílus helyett már a vers sajátosságaihoz igazította hangszínét, hajlításait, váltásait, a vers egész zenei felépítését.

Felek Gyéza a Nyugatban A szavalóművészet önállósulása című tanulmányában Medgyaszay Vilmáé mellett Ferenczy Sári művészetét, előadói stílusát is elemezte. „Ferenczy Sári a gyertyalánggal világított pódiumon zongorára könyökölve adta elő Ady és a francia szimbolisták verseit, szinte a közönségtől függetlenül, magába mélyedve. Magányos elmélyedésének hatását fokozta az is, hogy a nézőteret a csillárok élesen megvilágították. A kritikus szerint ebben a légkörben a közönségnek nem a költeményt kell élveznie, hanem egy másik műalkotást, a szavalást: »A szavalás: a lélek finom nyilvánulása. A költemény indítója, alapja, nem pedig lényege, tartalma. Hang, arc, mozdulat a szavaló lelkében végbemenő történéseket éreztetik, és nem akarnak érzéseket másokba átplántálni. [...] Itt minden az árnyalatokon múlik. Árnyalatok híján szétfoszlik az önmagáért való szavalat eme formájának jogossága. Bizonytalan tehát a siker, kiszámíthatatlan véletleneiktől függő.«³ (Feleki 1910. I. 258.)

A vers és énekese

Alaptételnek tekintjük, hogy a vers nem független a költőtől. Amennyiben ezt másképp kezeljük, hangsúlyeltolódások, félreértelmezések, elértékek következhetnek be, elhomályosulhatnak lényeges elemek, és reflektorfénybe furakodhatnak látszat-mondanivalók. Az ilyen versértelmezések gyakorlatlan versmondóknál azért gyakoribbak, mert a vers nem minden elemét vonják be az értelmezés kirakós játékába, hanem az elsődleges, felszínes olvasással megelégedve észre sem veszik a parányi hangulatváltásokat. Sokkal inkább saját interpretációjuk, alapérzésük, egyfajta alaphangulat hatalmába kerülnek, ahelyett, hogy a vers öntörvényű hálójának feltárására összpontosítanának. Az előadó által megértett gondolatiság mámorelhatalmasodik a vers felett, és az előadás leginkább az egyéni szereplésvágygal lesz egyenlő. Ilyenkor fordulhat elő, hogy a vers „alaplallamára”, hangnemére ráülve unalmasan, bár rendkívül patetikusan és a mélyérzés ringatózásába merülve végig egyformán szól a vers minden sora. Sem a mimika, sem az artikuláció, a hangerősség vagy akár a hangszín nem változik. Patetikus átszellemültség figyelhető meg az egyébként testi mivoltában is mozdulatlan – gondolatfolyam helyetti – állóvízben.

A fentiekből is következően a vers előadásában négy alapvető tényezőnek kell megjelennie: *a költőnek, a versnek, az előadón átszűrt értelmezésnek és a hallgatók megszólításának.*

Másik alaptételnek tekintjük, hogy a vers mégis függetleníthető a költőtől. Egy vers új szöveggörnyezetbe helyezve önálló entitásként is értelmezhető. Ez némileg ellentmond az előzőeknek, azonban az értelmezés viszonylagosságának síkjai elsősorban olvasófüggők. Ha ez nem így lenne, akkor a verseket csak az életrajzok után olvasva érthetnénk meg.

³ <http://mek.oszk.hu/02000/02065/html/2kote/124.html>

A tankönyvek által felkínált memoriterek megkönnyítik ugyan a tanulók dolgát a versválasztásban, egyúttal azonban le is szoktatják őket arról, hogy a költők más verseivel a személyes érintettség ürügyén valóban közel kerüljenek az irodalomhoz, ha ez a tanórai választási lehetőségekből nem adódna. Így kevés esély van arra, hogy a tanulók olyan verset válasszanak megtanulásra, ami valóban nekik való, illetve megszólítja őket. Ez megszünteti a lehetőséget annak, hogy a személyiségfejlődés során megismerjék önmagukat: mi való a hangjukhoz, személyiségükhöz, alkatukhoz vagy vérmérsékletükhöz. Ugyanakkor nullára redukálja a tanár lehetőségét arra, hogy megismerje, miből adódik a gyerekekre jellemző rezgésszám, hogy milyen élmények, világok foglalkoztatják a gyerekeket.

A fentieket azért kellett előrevetítenem, hogy alátámasszam: nem mindenki tud Aranyballadát láthatóvá tenni a pusztá hangjával, nem mindenkinek való Babits mélysége, és nem akárki szólaltathatja meg Radnótit, Adyt, József Attilát vagy akár Vörösmartyt.

Az előadó személyiségében benne kell, hogy rejtőzzön a költőből és a versből egy rész. Mindig nagyon tanulságosak azok az órák, mikor felnőttek szabadkezet kapva egy multimediális (videóra rögzített, és később megbeszél) órán szólaltathatnak meg a szívükhöz, személyiségükhöz közel álló verset. Olykor a szemünk előtt esik szét a vers attól, hogy nem hiteles hozzá az előadó. Tapasztalatok szerint a vers sorsa már ott eldőlt, hogy a versmondó kiválasztotta nyilvános közlésre. A szövegválasztáshoz szükséges, de nem kötelező elem, hogy életkorhoz, átélt eseményekhez és ezeken keresztül az előadó érettségéhez is köze legyen. Hogyan lehetne hiteles egy gyerek előadása ambivalens szerelmi érzésekről, vagy hogyan tudna megszólaltatni egy létösszegző költeményt? Azt azonban nem szabad felednünk, hogy egy mű minden életkorban nyújthat valami fontosat, ha teljességében csak jóval később mutatkozik is meg. Azonban mindig elgondolkodtató, ha egy fiatal lány tipikus férfiverssel készül, például József Attila: Az a szép, régi asszony című versét választja előadásra.

A verset nem elég, ha értik. A versnek át kell küzdenie magát egy olyan érisi folyamaton az előadó bensőjében, hogy előbb egyé forrjanak, majd egységükben mutatkozzanak meg a hallgatónak a benső megszólíttatás mélységéig. Mindezt úgy kell megteremteni, hogy a feldolgozás végtelen útja ne látszódjék, és az előadó személyisége ne nehezédjék rá a versre. A vers szólaljon meg a maga legtermészetesebb módján. Hántsuk le róla a néha akaratlanul is rákérkedő színes manírokat, a túlhangsúlyozást, a nagyon megmondani akarást! De ne is akarjon a versmondó a vers által túl okosnak tűnni, ne legyen tudálékoskodó, mert így a vers saját zeneisége vész el, vagyis a vers maga. Végig a verset kell előtérbe helyezni úgy, hogy közben az előadó személyes érintettsége és közlése is elérjen a hallgatókhoz, ugyanakkor egy percig se legyen kétséges, hogy miről szól a vers. És ez a kulcsa a hiteles versmondásnak. A pontos hangsúlyozás abból fog adódní, hogy elsősorban azzal foglalkozunk a versértelmezés és az előadás során is, hogy miről szól a vers. A versmondónak tudnia kell, hogy mit akar a vers által átadni a hallgatónak, hiszen a vers által saját gondolatait is megszólaltatja.

A tiszta, jól tagolt, értelmes és érzékeny szövegmondás megalapozása a hibátlan szöveg-tudás. A szövegbeli hibák, kihagyások abból adódnak, hogy nem volt elég elmélyült a szöveg ismerete – bármennyire is azt érezzük, hogy elmélyültünk benne, legfeljebb saját magunkban, a vers által belőlünk kiváltott érzelmekben, de nem a versben.

A feldolgozottság, érettség mértéke azokon az íveken is lemérhető, amelyek vagy tudatosan, jól szerkesztetten jelennek meg a versben, mert adódnak a versből, vagy nem.

Vannak olyan előadók, akik letaglózhatnak, leigáznak, berobbannak személyiségükkel, erőteljes orgánumukkal. Ők azonban teljesen elhomályosítják a verset magát, hiszen azt csak eszközülni használják saját maguk megvalósításának lehetőségére, „megcsinálják” a verset vagy a vers által önmagukat. Az ilyen előadó szinte nem is látja a közönséget, csak az akusztikai hatás a célja. Ez könnyen tetten érhető, ha észrevesszük, hogy nem is tudjuk, miről szól a vers, de a hatás kétségbevonhatatlan. Ám ez a lendület, indulat, ha fojtott is, nem engedi közel a hallgatót a vershez: az előadó zokog, kacag, ha kell, ám a néző legfőljebb csak a látványtól, a „hallványtól” szenved. Ennek ellentéte az, amikor olyan előadót hallgatunk, aki azt is kihozza a remekből, ami alig észrevehetően van benne: gondolatokkal terheli a közönséget, facsarja, simogatja vagy deríti a szívet, mikor mire van szükség, de szem előtt tartja a kevesebb néha több elvét. Ő az, aki a ritmust is számításba veszi az első pillanattól, aki nem a véletlennek tekinti a hosszú és rövid szótagok, a gondolatrítmusok tiszta lüktetését; aki a szüneteket nem a pátosz, a katarzisz szolgálatába állítja, hanem a hallgató észleléséhez igazítja. Ahhoz, hogy ezt valaki elérje, kiskiskolás kortól kell értelmileg és érzelmileg kapcsolódnia a vershez, a versmondáshoz.

(A következő számunkban olvasható a tanulmány második része. Részletes szakirodalom a tanulmány végén lesz olvasható. – A szerkesztő.)

